

УКРАЇНСЬКІ РЕЛІГІЙНІ СКАРБИ НА АУКЦІОНІ

Підготувала Любов Волинець

У фондах нашого музею знаходиться значна колекція релігійних експонатів - таких як збірка ікон раннього 19-го - 20-го століть, дерев'яні та металеві ручні хрести, цінні та рідкісні стародруки 15-го -

19-го століть, церковний посуд, антимінси, церковний одяг - (ризи) тощо. Між церковним одягом маємо чотири зразки риз, які заслуговують на особливу увагу не тільки через джерело та добу їхнього походження, якість тканин та виконання оздоб, але за незвичайно цікавий та інтригуючий спосіб придбання цих риз нашим музеєм.

Святослав Гординський (1906-1993) - видатний український мистець, поет, мистецький та літературний критик, невпинний діяч у сфері українського культурного життя та розвитку культурних установ. Емігрувавши до Америки в кінці 1940-их років, Гординський всеціло присвятив свою діяльність організаційному розвитку українського культурного життя та збереженню української спадщини в Америці. Він з великою увагою слідував за мистецькими збірками в американських музеях, таких як Метрополитен - музей та інших, у яких він знайшов значну кількість українських експонатів часів Київської Русі та пізніших століть. Часто ці експонати були ідентифіковані, як "російське мистецтво". Гординський старався ці помилки виправити. Він також знав джерела походження деяких із цих експонатів і тих, які, правдоподібно, були куплені у відомих та видатних аукціонних галереях Нью-Йорку. Це заохотило його слідувати за діяльністю аукціонних галерей, оглядати їхні експозиції, переглядати їхні каталоги, перевіряти експонати, призначені для аукціону, дізнатися джерело їхнього походження тощо.

У результаті уважного та постійного стеження, Святослав Гординський дізнався, що 24 березня 1971 року в Галереї Парке-Бернет, що на Медісон Авеню, відбудеться аукціон релігійних пам'яток, представлених московською компанією Ново-Експорт. Між цими релігійними предметами були зразки церковного одягу, позначені як "російські". Гординський перед аукціоном оглянув цю збірку. Після уважного досліду, на підставі стилю предметів, етикеток та печаток він з'ясував, що це церковні ризи конфісковані або викрадені з Київських цекров та монастирів таких - як Печерська Лавра та Софійський Собор. Святослав Гординський зворушив українську громаду до діла. Він разом із управою Українського Інституту Америки звернувся до українських установ та культурних діячів, щоб допомогли викупити ці особливої історичної, релігійної та мистецької вартості предме-

ти та зберегти їх для наступних поколінь.

Тканини, з яких були пошиті ці ризи - парча, оксамит, шовк, гаптовані сухозлоттю, шовковими нитками, облямовані позументом, галуном (золотою тасьмою), прикрашені срібним та золотим мережевом - усе було надзвичайної якості. Сучасні власники закладів моди, стилю, особливо в Нью-Йорку, слідували за зразками античних текстилів. Звичайно, купивши такі вироби перекроювали їх та переробляли, пристосовуючи їх до екзотичних модних новотворів та костюмів.

У призначений день, представники українських установ та кілька приватних осіб прийшли на аукціон, щоб дати свої пропозиції. Між учасниками були Святослав Гординський і Юліян Ревай - від Українського Інституту, від нашого музею були Єпископ Шмондок і др. Василь Ленцик, від Союзу Українок - Марія Савчак та інші. Наш музей купив дві єпископські ризи, які походили з Печерської Лаври, одна з яких - із 1830 року, та дияконські шати, також з Печерської Лаври з 1768 року. Третя єпископська ряса кінця 18-го століття, з Печерської Лаври була куплена Союзом Українок Америки та подарована нашому Музею через кілька років. Коли США заснував Український Музей в Нью-Йорку 1976 року, управа музею вирішила передати ризи для збереження у нашому музеї, бо не планували організувати колекцію церковних експонатів.

Ось так, в советські часи, українські релігійні та історичні скарби були знищені, конфісковані або викрадені та продані на світових аукціонах за великі гроші. Ми ніколи не будемо знати, скільки українських культурних скарбів було таким способом знищено. Але, завдяки кмітливості та дбайливості Святослава Гординського, щедрості Українського Інституту, нашого Музею та інших, декілька скарбів цього роду, майже чудом, були врятовані і будуть збережені для наступних поколінь.

Це особливий приклад того, як кілька дбайливих і спостережливих осіб та освічена, об'єднана і щедра громада, працюючи разом, можуть досягнути великих діл. Але це було 1971 року... А чи ми спостережливі, освічені, об'єднані та щедрі сьогодні?

На світлинах: зразки риз з колекції Українського Музею і Бібліотеки у Стемфорді